

JOGI FÓRUM PUBLIKÁCIÓ

Bűnös vagy áldozat II.
A bűnözői karrier kezdetei - a fiatalkor

Szerző:

dr. Dülk Tímea Zsuzsanna

bírósági titkár

Veszprém, 2022.06.01.

I. Bevezetés

A gyermek- és fiatalkori bűnözés napjaink egyik legsúlyosabb és legtöbb figyelmet érdemlő problémakörének tekinthető, hiszen a jelen fiatal generációja a jövő felnőtt korosztálya. Így, ha nem vesszük elejét a negatív tendenciák kiteljesedésének, a probléma később csak terebélyesedik: a deviáns fiatalokból deviáns felnőttek lesznek, akik éppúgy képtelenek megfelelő értékeket közvetíteni gyermekeik számára, ahogyan az ő mikrokörnyezetük is képtelen volt erre.

A fiatal korban elkövetett bűncselekmények száma, de legtöbbjük súlya sem volt jelentős néhány évtizeddel ezelőtt. A XX. század végére azonban a fiatalok „érése” már korábbra tehető, és ez nem csak a korábbi felnőtté válásukban, de abban is megmutatkozik, hogy nő a deviáns magatartást tanúsítók száma is.¹ Az újabb és újabb esetek időről időre új típusú problémákat vetnek fel, ami megkívánja a jogi szabályozás, illetőleg a büntetés-végrehajtás állandó megújulását, megfelelő megoldások kidolgozását. Ehhez nyújt segítséget a kriminológia, a bűnelkövetés hátterében álló okok vizsgálatával, illetve lehetséges válaszreakciók keresésével.

II. Fiatalkorúak a büntetőjogban

A fiatalkorú terheltekkel szemben a büntető anyagi jog a felnőtt elkövetőkhöz képest eltérő (enyhébb) szabályokat állapít meg, mivel az ő erkölcsi, értelmi fejlődésük még kialakulóban van, és nem mindegyikük, illetve nem mindig képesek maradéktalanul felismerni cselekményeik társadalomra veszélyes jellegét, azok társadalomra vagy éppen egyénekre gyakorolt hátrányos következményeit, sem jogi, sem morális, erkölcsi értelemben. Így tehát az ő esetükben is vizsgálni kell a beszámítási, illetve a felismerési képességet.

A fiatalkorúakra vonatkozó rendelkezéseket a Btk. XI. Fejezete tartalmazza, a 105. § (2) bekezdése értelmében e törvény rendelkezéseit a fiatalkorúakra a jelen fejezetben foglalt eltérésekkel kell alkalmazni.

¹ Pusztai Enikő: Mikor és hogyan lépünk be Európába - fiatalkorúak büntetőeljárásában; in KÄHLER FRIGYES (szerk.): Büntetőjogi tanulmányok, 1999, MTA Veszprémi Területi Bizottsága, Veszprém, 95. old.

A Btk. fiatalkorúakra vonatkozó különleges szabályait akkor lehet és kell alkalmazni, ha a terhelt az elkövetéskor megfelelt a Btk. 105. § (1) bekezdésében foglalt feltételnek, miszerint fiatalkorú az, aki a bűncselekmény elkövetésekor tizenkettedik életévét betöltötte, de a tizennyolcadikat még nem.

Ezen speciális rendelkezések is csak akkor alkalmazhatók, ha az elkövetési magatartás nem terjeszkedik túl a felső korhatáron, mert például egy folytatólagosan elkövetett bűncselekményegység bármely részcselekményének az elkövető tizennyolcadik életévének betöltése után történő megvalósítása azzal jár, hogy az ítélkező bíróságnak már az egész bűncselekményre (egység) vonatkozóan a felnőtt korúakra vonatkozó szabályok szerint kell eljárnia.

Ugyanígy bűnhalmazat esetén, ha bármelyik bűncselekményt az elkövető már felnőttkorúként valósította meg, nem alkalmazható a Btk. XI. Fejezete, valamint ha az elkövető az elkövetési magatartást még fiatalkorúként valósította meg, az eredmény azonban csak a tizennyolcadik születésnapját követően következik be, a befejezett bűncselekményért, mint felnőtt korú felel. Ezekben az esetekben a részben fiatalkorúként történt elkövetés a büntetés kiszabása körében, mint enyhítő körülmény vehető figyelembe.

Ahogy a BH1986. 397. tartalmazza, téves a fiatalkorúakra vonatkozó különös rendelkezések alkalmazása olyan esetben, amikor a bűnhalmazatban megállapított bűncselekmények egyikét, mint felnőtt korú valósította meg.

A Btk. 106. § (1) bekezdése alapján a fiatalkorúval szemben kiszabott büntetés vagy alkalmazott intézkedés célja elsősorban az, hogy a fiatalkorú helyes irányba fejlődjön, és a társadalom hasznos tagjává váljon, erre tekintettel az intézkedés vagy büntetés megválasztásakor a fiatalkorú nevelését és védelmét kell szem előtt tartani.

Ez a nevelési cél áthatja a fiatalkorúakkal szembeni egész eljárást, ennek megfelelően kell történnie a szankció megválasztásának, és a végrehajtás során is erre kell törekedni.

"A nevelés egy átfogó pedagógiai folyamatot jelent, melyben benne rejlik a nevelt személy alacsonyabbról magasabb fejlettségi szintre juttatása. A büntetőjogi nevelés ehhez képest néhány speciális vonással rendelkezik. Elsődlegesen attól büntetőjogi, hogy kikényszerített. A szankció célzata azonban nem önmagában a kényszer alkalmazásában van."²

A Btk. 106. § (2) bekezdése értelmében fiatalkorúval szemben büntetést akkor kell kiszabni, ha intézkedés alkalmazása nem célravezető. Azzal szemben, aki a bűncselekmény elkövetésekor tizennegyedik életévét nem töltötte be, csak intézkedés alkalmazható.

A Btk. 106. § (3) bekezdése értelmében fiatalkorúval szemben szabadságelvonással járó intézkedést alkalmazni vagy szabadságelvonással járó büntetést kiszabni csak akkor lehet, ha az intézkedés vagy a büntetés célja más módon nem érhető el.

Ez a szabály a bíróság számára is egyfajta sorrendet határoz meg, amely szerint az alábbi lépcsőfokokat kell végiggondolni a szankció alkalmazásánál: ³

1. szabadságelvonással nem járó intézkedés,
2. szabadságelvonással nem járó büntetés,
3. szabadságelvonással járó intézkedés,
4. szabadságelvonással járó büntetés.

„A Kúria értelmezésében a fiatalkorúakkal szembeni büntetőeljárás során elsődlegesen azt kell vizsgálni, hogy van-e helye szabadságelvonással nem járó intézkedés - azaz megrovás, próbára bocsátás vagy jóvátételi munka - alkalmazásának. Ha a bíróság szerint a fiatalkorú helyes irányú fejlődése érdekében büntetés kiszabása szükséges, ez esetben azt kell vizsgálnia, hogy van-e helye szabadságelvonással nem járó büntetés kiszabásának. Ha a vizsgálódás nemleges megállapításra jut, akkor kerülhet sor szabadságelvonó intézkedésként javítóintézeti nevelés elrendelésére. Ha pedig ez nem elegendő, vagy pedig nem lehetséges (pl. a terhelt az elbíráláskor betöltötte a 20. életévét),

² Ódor Éva: Kiskorúak, fiatalkorúak a büntető igazságszolgáltatásban, Tatabánya, 2016. március 11. [http://www.jogiforum.hu/files/publikaciok/odor_eva_kiskoruk_fiatalkoruk_a_bunteto_igazsagszolgalatasban\[jogi_forum\].pdf](http://www.jogiforum.hu/files/publikaciok/odor_eva_kiskoruk_fiatalkoruk_a_bunteto_igazsagszolgalatasban[jogi_forum].pdf) 14. old.

³ Btk. Nagykommentár

akkor alkalmazandó a szabadságelvonással járó büntetés, ez esetben azonban mérlegelendő, hogy a kívánt cél a büntetés végrehajtásának felfüggesztésével elérhető-e.”⁴

Szabadságelvonással nem járó intézkedés az önállóan, és a fiatalkorúakkal szemben bármely bűncselekmény esetén alkalmazható próbára bocsátás. Bár ebbe a körbe tartozik az elkobzás és a vagyonelkobzás is, ezen a ponton ezek még nem kerülnek szóba, mert ezen intézkedéseknek nincs kifejezett nevelő jellege.

A próbára bocsátás szintén alkalmazható ebben a körben, mivel a mellette kötelezően elrendelendő pártfogó felügyelet, rendeltetése szerint talán a leginkább szolgálja a pedagógiai és a társadalomba való beilleszkedést elősegítő célokat.

Ez többnyire olyan fiatalkorúval szemben lehet hatásos, "aki első esetben kerül bíróság elé, az általa elkövetett cselekmény nem kiemelkedő tárgyi súlyú, beismerő vallomást tett, megbánást tanúsított, a cselekmény kísérleti szakban maradt, avagy azt bűnsegédként, illetve gyermekkorhoz közeli életkorban követte el.”⁵

Szintén alkalmas lehet a megrovás intézkedés olyan fiatalkorú elkövetők esetében, akik első bűnelkövetők, csekély tárgyi súlyú bűncselekményt követtek el, és családi környezetük megfelelő ahhoz, hogy visszavezesse őket a helyes útra, és cselekményük jó eséllyel egy egyszeri "botlás" maradhat.

A BH2002. 297. szerint a 16. életévét betöltött fiatalkorú által elkövetett közveszéllyel fenyegetés vétsége miatt a próbára bocsátás alkalmazása is kellően szolgálja az elkövető helyes irányban fejlődését és azt, hogy a társadalom hasznos tagjává váljék.

Nem elegendő azonban intézkedés alkalmazása olyan esetekben, amikor a fiatalkorúval szemben korábban már alkalmaztak ilyet, és az nem vezetett eredményre, továbbá azokban az esetekben, amikor a cselekmény olyan kiemelkedő tárgyi súlyú, hogy nem lehet eltekinteni valamely büntetés

⁴ Belovics Ervin, Nagy Ferenc, Tóth Mihály: Büntetőjog I. Általános rész, harmadik, hatályosított kiadás, HVG-ORAC Lap-és Könyvkiadó Kft. Budapest, 2015. év, 531. oldal.

⁵ Ódor Éva, 2016., 14. old.

kiszabásától, pláne ha a fiatalkorú családi háttere vagy annak hiánya, illetve életkörülményei is olyanok, hogy szükség van intézményes fellépésre, így akár egy hosszabb tartamú pártfogó felügyelet elrendelésére is.

Bár a közérdekű munka büntetés csak akkor alkalmazható, ha a fiatalkorú a bűncselekmény elbírálásakor már betöltötte a tizenhatodik életévét, a pénzbüntetés kiszabásához pedig szükséges, hogy a fiatalkorú megfelelő önálló jövedelemmel rendelkezzen. Nyilván a pénzbüntetés kevésbé nevelő, inkább vagyoni jellegű joghátrány, a közérdekű munkával pedig az a "probléma", azon túl, hogy természetesen van nevelő jellege, hogy a pártfogó felügyelő tevékenysége csak a munka teljesítésének ellenőrzésére korlátozódik. Mindezek egybevetésével egy végrehajtásában felfüggesztett szabadságvesztés is jó megoldás lehet, mivel szabadságelvonást nem jelent, azonban a pártfogó felügyelet elrendelésével együtt eredményes nevelést biztosíthat a fiatalkorú számára.

Ha a fiatalkorú már első alkalommal is jelentősebb súlyú bűncselekményt követett el, vagy a korábban - valamely csekélyebb tárgyi súlyú bűncselekmény elkövetése miatt - vele szemben alkalmazott fenti büntetések nem vezettek eredményre és a családi környezetéből való kiemelése is indokolt, akkor szabadságelvonással járó intézkedés, azaz javítóintézeti nevelés alkalmazására kerül sor, ami bármely a fiatalkorú által elkövetett bűncselekmény esetén a bíróság rendelkezésére áll.

Végső lehetőségként nem marad más, mint a szabadságelvonással járó büntetés, azaz a határozott ideig tartó szabadságvesztés kiszabása, ha a fiatalkorú kiemelkedő tárgyi súlyú bűncselekményt követ el, életvezetése súlyosan kifogásolható, vagy a korábban alkalmazott intézkedések, büntetések, pártfogó felügyelet nem vezettek eredményre és a bíróság álláspontja szerint az eljárás célja másként nem érhető el.

Erre utalhat a cselekmény tárgyi oldalán a sorozatelkövetés, az elkövetési mód, a többszörös halmazat, a minősítő körülmények nagyobb száma, továbbá az alanyi oldalon a motívum, a társtettesség, a csoportos, illetve a bűnszövetségben való elkövetés.

III. Az egyes szankciók tételesjogi szabályozása

1. A szabadságvesztés

Fiatalkorúval szemben bármely bűncselekmény esetén, függetlenül a Különös Részben meghatározott alsó határtól, a generális minimum egy hónapi szabadságvesztés.⁶

Emiatt fiatalkorúak esetén az enyhítő szakasz alkalmazására csak akkor van szükség, ha a bíróság álláspontja szerint a szabadságvesztéssel fenyegetett bűncselekmény elkövetése esetén a közérdekű munka vagy a pénzbüntetés kiszabása elegendő. Értelmszerűen a jóvátételi munka ez esetben is csak akkor alkalmazható, ha a fiatalkorú az ítélelhozatalkor a tizenhatodik életévét betöltötte, pénzbüntetés pedig akkor szabható ki, ha a fiatalkorúnak önálló keresete, jövedelme vagy megfelelő vagyona van.

A törvény a fiatalkorúak esetében a szabadságvesztés végrehajtásának két fokozatát, a fiatalkorúak börtönét és a fiatalkorúak fogházát állapítja meg.

A Btk. 110. § (1) bekezdése szerint a szabadságvesztés végrehajtási fokozata fiatalkorúak börtöne, ha

- a fiatalkorút büntett miatt kétévi vagy ennél hosszabb tartamú szabadságvesztésre ítélik,
- az egyévi vagy ennél hosszabb tartamú szabadságvesztésre ítélt fiatalkorú visszaeső, vagy
- az egyévi vagy ennél hosszabb tartamú szabadságvesztésre ítélt fiatalkorút a szándékos bűncselekmény elkövetését megelőző három éven belül szándékos bűncselekmény miatt javítóintézeti nevelésre ítélték.

A Btk. 110. § (2) bekezdése alapján pedig az (1) bekezdésben meghatározott eseteken kívül a szabadságvesztés végrehajtási fokozata fiatalkorúak fogháza.

A feltételes szabadságra bocsátás általános szabályai a fiatalkorú terheltekre is vonatkoznak, esetükben is vizsgálni kell a büntetés végrehajtása során tanúsított magatartását, továbbá, hogy a büntetési, nevelési célok elérhetőek-e a szabadságvesztés további végrehajtása nélkül is.

⁶ Btk. 109. § (1) bekezdés

A 3/2002. számú Büntető jogegységi határozatban írtakra figyelemmel, fiatalkorúakkal szembeni összbüntetésbe foglalás során az alábbi sajátos szabályokat kell figyelembe venni:⁷

- A javítóintézeti nevelést és a szabadságvesztést akkor is összbüntetésbe kell foglalni, ha az elkövető a bűncselekményt egy másik alapügyben hozott ítélet jogerőre emelkedése után követte el.
- Az összbüntetésbe foglalás feltételei addig állnak fenn, amíg egyik büntetést vagy intézkedést sem hajtották végre, illetve a végrehajtásuk folyamatos.
- Javítóintézeti nevelés és szabadságvesztés találkozása esetén a bíróság elsősorban a fiatalkorú személyiségét és nevelhetőségét figyelembe véve bírálja el, hogy az összbüntetést az alapítéletben kiszabott szabadságvesztéssel egyező tartamban határozza-e meg vagy meghosszabbítja.
- Ha valamennyi alapítélet szerint a fiatalkorúak fogházában kell végrehajtani a szabadságvesztést, az összbüntetés végrehajtási fokozata - az összbüntetés tartamától függetlenül - a fiatalkorúak fogháza.

2. Elzárás

Btk. 111. § A fiatalkorúval szemben kiszabható elzárás legrövidebb tartama három nap, leghosszabb tartama harminc nap. Láthatjuk tehát, hogy a felnőtt elkövetőkhöz képest a törvény rövidebb minimum és maximum időtartamot állapít meg.

3. A közérdekű munka

Btk. 112. § Fiatalkorúval szemben közérdekű munkát akkor lehet kiszabni, ha az ítélet meghozatalakor tizenhatodik életévét betöltötte, a Munka Törvénykönyvével összhangban.

⁷ IV. pont

4. A pénzbüntetés

Btk. 113. § (1) Fiatalkorúval szemben pénzbüntetést akkor lehet kiszabni, ha önálló keresete, jövedelme vagy megfelelő vagyona van.

(2) Fiatalkorú esetén a pénzbüntetés legkisebb mértéke tizenöt, legnagyobb mértéke kétszázötven napi tétel, az egynapi tétel összegét legalább ötszáz, legfeljebb ötvenezer forintban kell meghatározni.

(3) Fiatalkorú esetén a pénzbüntetést behajthatatlansága esetén

a) ha a 112. § lehetővé teszi, közérdekű munkára vagy

b) szabadságvesztésre kell átváltoztatni.

(4) A pénzbüntetés helyébe lépő közérdekű munkát úgy kell megállapítani, hogy egy napi tétel helyébe két óra közérdekű munka lép. Egyebekben a pénzbüntetés helyébe lépő közérdekű munkára a 47. §-ban foglaltak irányadóak azzal, hogy annak tartama eltérhet a 47. § (1) bekezdésében meghatározottaktól.

(5) Ha a fiatalkorú a munkakötelezettségének önként nem tesz eleget, a közérdekű munkát vagy annak hátralévő részét szabadságvesztésre kell átváltoztatni. Egyebekben a 48. §-ban foglaltak irányadóak.

A pénzbüntetés célja a bűncselekmény elkövetőjének vagyoni hátránnyal sújtása, ezért csak akkor lehet és érdemes kiszabni, ha a vagyoni joghátrány ténylegesen a fiatalkorút, és nem másokat (elsősorban hozzátartozóit) érinti. Éppen ezért a fiatalkorúnak önálló keresettel kell rendelkeznie, ami állandó munkaviszonyból vagy olyan folyamatos alkalmi munkából származó rendszeres pénzbeli juttatás, amely lehetővé teszi, hogy a fiatalkorú saját erejéből legyen képes a büntetés kifizetésére. A jövedelem lehet ösztöndíj vagy például valamely jogügyletből származó rendszeres bevétel. A megfelelő vagyon alatt olyan ingó vagy ingatlan tárgy értendő, ami a fiatalkorú tulajdonában áll, értéket képvisel és végrehajtás alá vonható.

5. A foglalkozástól eltiltás

2021. július 8. napjától kezdődően fiatalkorúval szemben az 52. § (3) bekezdése alkalmazása különös méltánylást érdemlő esetben mellőzhető. (Btk. 113/A. §) Ennek célja annak megakadályozása, hogy

az esetlegesen pedofil hajlamú elkövetők a felnőtté válásukat követően olyan szakmában helyezkedhessenek el, amely növeli vonatkozásukban a bűnismétlés veszélyét.

6. A kiutasítás

114. § Kiutasításnak fiataalkorúval szemben akkor lehet helye, ha

- a) vele szemben tízévi vagy azt meghaladó tartamú szabadságvesztést szabtak ki,
- b) az országban tartózkodása a közbiztonságot jelentősen veszélyeztetné, és
- c) nem sérül a családi élet tiszteletben tartásához való joga.

7. A közügyektől eltiltás

Btk. 115. § Fiataalkorút csak egy évet meghaladó szabadságvesztés kiszabása esetén lehet a közügyektől eltiltani.

8. A próbára bocsátás

116. § (1) Fiataalkorúval szemben próbára bocsátásnak bármely bűncselekmény esetén helye van. (2) A próbaidő tartama egy évtől két évig terjedhet.

(3) A bíróság a 66. § (1) bekezdésében meghatározott esetekben javítóintézeti nevelést rendel el, vagy büntetést szab ki.

A többszörös visszaeső fiataalkorú esetében nincs helye próbára bocsátásnak, azonban a pártfogó felügyeleti intézkedés szükségszerűen együtt jár vele.

A pártfogó felügyelet magatartási szabályainak súlyos megszegése, továbbá a próbaidő alatt elkövetett bűncselekmény esetén, valamint a próbaidő előtt elkövetett bűncselekmény miatt a próbaidő alatt történő elítélés esetén a próbára bocsátást meg kell szüntetni, és büntetést kell kiszabni. Ezen túl fiataalkorúak esetében a bíróság a próbára bocsátásához képest súlyosabb intézkedést is alkalmazhat, nevezetesen a fiataalkorú javítóintézeti nevelését is elrendelheti.

9. A jóvátételi munka

117. § Fiatalkorúval szemben jóvátételi munkavégzés akkor írható elő, ha az ítélet meghozatalakor tizenhatodik életévét betöltötte.

A Btk. 2013. év július 1. napjával történő hatálybalépésével új intézkedési nem jelent meg a magyar büntetőjogban, nevezetesen a jóvátételi munka. A jogszabály a helyreállító, a jóvátételi szempontok előtérbe helyezésével új intézkedési nem bevezetésével tette lehetővé a jóvátételi munka előírását, ami hasonlóságot mutat részben a próbára bocsátás intézkedés, részben pedig a közérdekű munka büntetés jogintézményével.

10. A kitiltás

Btk. 118. § A megfelelő családi környezetben élő fiatalkorú nem tiltható ki abból a helységből, amelyben családjá él.

A megfelelő családi környezet alkalmas lehet arra, hogy elősegítse a fiatalkorú helyes irányú fejlődését, társadalmi beilleszkedését, így az ilyen családi környezetben élő fiatalkorú ettől nem fosztható meg. Annak azonban nincs akadálya, hogy kitiltsák olyan helységből, ahol nem a családjával él, így különösen valamely intézetből, kollégiumból, vagy a barátoknál, ismerősöknél lakó fiatalkorúak esetében merülhet fel e mellékbüntetés alkalmazásának lehetősége, azonban ezen esetben is figyelemmel kell lenni arra, hogy a kitiltás ne akadályozza a fiatalkorú tanulmányainak folytatását.

11. A pártfogó felügyelet

Btk. 119. § A felfüggesztett szabadságvesztésre ítélt, a próbára bocsátott, a feltételes szabadságra bocsátott, a javítóintézetből ideiglenesen elbocsátott és az a fiatalkorú, akivel szemben a vádemelést elhalasztották, pártfogó felügyelet alatt áll.

A törvény ezen négy esetben tehát kötelezően rendeli el a fiatalkorúak pártfogó felügyeletét. A pártfogó felügyelet funkciója a fiatalkorú társadalmi beilleszkedésének elősegítése, valamint az

általános, és a bíróság, illetve (vádemelés elhalasztás esetén) az ügyész által előírt külön magatartási szabályok betartásának az ellenőrzése.

A (3) bekezdés értelmében fiatalkorú elkövetők vonatkozásában a felnőttkorú elkövetőknél alkalmazott nyomkövető eszköz használatára nincs lehetőség.

12. A javítóintézeti nevelés

Btk. 120-122. §-aiban rendelkezik a javítóintézeti nevelésről.

A 120. § (1) bekezdése kimondja, hogy javítóintézeti nevelést a bíróság akkor rendel el, ha a fiatalkorú eredményes nevelése érdekében intézeti elhelyezése szükséges. Javítóintézeti nevelés nem rendelhető el azzal szemben, aki az ítélet meghozatalakor huszadik életévét betöltötte. A (2) bekezdés szerint a javítóintézeti nevelés tartama egy évtől négy évig terjedhet.

A 121. § (1) bekezdése értelmében a javítóintézeti nevelés elrendelése esetén a bíróság megállapítja, hogy a fiatalkorú a javítóintézeti nevelés felének letöltése után ideiglenesen elbocsátható az intézetből, ha a) legalább egy évet eltöltött az intézetben, és b) alaposan feltehető, hogy az intézkedés célja további javítóintézeti nevelés nélkül is elérhető. A (2) bekezdése szerint az ideiglenes elbocsátás tartama azonos a javítóintézeti nevelés hátralevő részével, de legalább egy év. A (3) bekezdés értelmében a bíróság az ideiglenes elbocsátást megszünteti, ha a fiatalkorút az ideiglenes elbocsátás alatt - a 122. §-ban meghatározott esetet kivéve - szabadságvesztésre ítélik, vagy vele szemben javítóintézeti nevelést rendelnek el. Ha a bíróság a fiatalkorúval szemben más büntetést szab ki, vagy más intézkedést alkalmaz, a bíróság az ideiglenes elbocsátást megszüntetheti. A (4) bekezdés kimondja, hogy az ideiglenes elbocsátás megszüntetése esetén az ideiglenes elbocsátáson töltött idő a javítóintézeti nevelésbe nem számítható be.

Végül a 122. § kifejti, hogy ha a fiatalkorút a javítóintézeti nevelésre ítélet után elkövetett bűncselekmény miatt a javítóintézeti nevelés vagy az ideiglenes elbocsátás alatt végrehajtandó szabadságvesztésre ítélik, a szabadságvesztés büntetést kell végrehajtani. Ebben az esetben a javítóintézeti nevelés hátralevő részét szabadságvesztésre kell átváltoztatni úgy, hogy kétnapi javítóintézeti nevelés helyébe egynapi szabadságvesztés lép.

A javítóintézeti nevelés az egyetlen olyan intézkedés, amely csak fiatalokkal szemben alkalmazható. Elrendelésére a fiatalok által elkövetett bármely bűncselekmény esetén helye van, ha a vádlott nevelése érdekében intézeti elhelyezése szükséges, és alkalmazható többszörös visszaeső fiatalokkal szemben is.

A javítóintézeti nevelésbe teljes egészében beleszámít az előzetes fogva tartásban eltöltött idő.

Ennek megfelelően:

- Egyévi javítóintézeti nevelésből ideiglenes elbocsátásra nem kerülhet sor,
- Kétévi javítóintézeti nevelésből egy év eltelte után lehet a fiatalot ideiglenesen elbocsátani,
- Két évnél hosszabb, de három évet el nem érő javítóintézeti nevelésnél kell figyelemmel lenni a számítás során a kettős szabályra,
- Háromévi javítóintézeti nevelésből egy év hat hónap eltelte után lehet a fiatalot ideiglenesen elbocsátani.

Az ideiglenes elbocsátás véglegessé válik, ha a fiatal annak tartama alatt betölti a tizenkilencedik életévét. Ha a fiatal a tizenkilencedik életévét betöltötte, az intézet igazgatója a javítóintézetből elbocsátja.

A törvény a 124. §-ban, az „Egységes intézkedés” keretében kimondja, hogy (1) Ha a bíróság a fiatalokkal szemben több olyan javítóintézeti nevelést rendelt el, amelyeket az egységes intézkedés elrendelésekor még nem hajtottak végre, vagy amelyeket folyamatosan hajtanak végre, a bíróság a fiatalokkal szemben egységes intézkedésként javítóintézeti nevelést rendel el. A (2) bekezdés értelmében az egységes intézkedésként elrendelt javítóintézeti nevelés tartamát úgy kell megállapítani, hogy az ne legyen rövidebb a leghosszabb tartamú javítóintézeti nevelésnél, de ne haladja meg az elrendelt javítóintézeti nevelések együttes tartamát, illetve a négy évet.

Az egységes intézkedés alkalmazására akkor kerül sor, ha a fiatalot jogerősen több javítóintézeti nevelésre ítélték, és azokat még nem hajtották végre, illetve azokat folyamatosan kell végrehajtani.

Az intézmény célja, hogy kiküszöbölje azokat a hátrányokat, amelyek a terheltet a több javítóintézeti nevelés folyamatos töltése miatt érik. Javítóintézeti nevelés és egyéb intézkedés (így például próbára bocsátás) találkozása esetén egységes intézkedés alkalmazása kizárt.

IV. Az elmúlt évek legmegrázóbb magyar esetei⁸

A gyermekkorúak sok esetben a legsúlyosabb élet elleni bűncselekményeket is elkövetik, ahogy a következőkben láthatjuk.

1. A tatabányai kettős emberölés

Egy 15 éves tatabányai fiú megölt két hajléktalant. Bár a fiú beismerte a két gyilkosságot a bíróság előtt, vallomásában nem mondta el, miért ölte meg a két hajléktalant. Bár kiemelkedik a hírek közül, az ő esetét nem lehet páratlannak nevezni: az elmúlt évtizedben számos olyan gyilkosság történt, ahol az elkövető kiskorú vagy fiatalkorú volt. Ezek közül kevés olyan volt, amikor a gyilkos egyedül ölt, olyanra viszont - a tatabányai esetet leszámítva - még nem volt példa, ahol az elkövetők több emberrel is végeztek.

2. A makói lány esete

A magyar kriminalisztika történelmének egyik legkegyetlenebb esete történt meg 2006 nyarán, amikor az akkor 15 éves elkövetőt egy ismerőse megbízta azzal, hogy kísérje haza vele egykorú lány ismerősét Makóra a hajnali órákban. Kerékpárral indultak útnak, de a tettes - azóta is tisztázatlan szándékkal - a Makó melletti királyhegyesi úton bántalmazni kezdte a lányt, és rövid dulakodás után megerőszkolta. Az eset után egy fához kötözve az elhagyatott területen hagyta a lányt, majd órákkal később visszament, és miután látta, hogy a lány még él, benzint locsolt rá, amit meggyújtott. Az elkövető elmenekült, viszont csodával határos módon az áldozat túlélte a másod- és harmadfokú égési sérüléseket. Másfél kilométert gyalogolt, amíg rá nem találtak. Esméleténél volt még reggel is, amikor a mentők kiértek, el tudta mondani, mi történt, három héttel később viszont belehalt

⁸ Tizenéves gyilkosok, a legmegrázóbb magyar esetek, <https://vs.hu/kozelet/osszes/tizeneves-gyilkosok-a-legmegrazobb-magyar-esetek-0509#!s0>

sérüléseibe. A gyilkosság napján egy mentőápoló meg is vizsgálta az elkövetőt, akit az ügyben tanúként hallgattak ki. A mentős több, 24 órán belül szerzett sérülést vett észre a felsőtestén. Az emberöléssel vádolt fiú azt mondta, sérüléseit akkor szerezte, mikor anyjával dulakodott. Előadása szerint a lány kezdeményezett vele szexuális együttlétet, utána pedig aggódott, hogy esetleg a lány ezt elmondja a barátjának. A 160 centis, 42 kilós tettes ekkor vált erőszakossá. Egy 2008-as tévéinterjúban viszont a nemi erőszakot már tagadta, és azt mondta, bocsánatot sem kér a történetek miatt.

A fiú ellen már korábban is indult eljárás súlyos testi sértés miatt, de akkor még nem volt 14 éves, így nem volt büntethető, a későbbiekben azonban lopás miatt elítélték. A fiút fenti tetteért jogerősen 15 év fegyházbüntetésre ítélték.

3. A hajdúnánási tragédia

A 14 éves N. Zsolt és a 15 éves K. Attila - az elkövetők - rendszeresen eljártak a Hajdúnánás melletti Keleti-főcsatornához strandolni Attila évfolyamtársával, a későbbi sértettel. Így történt ez 2010. augusztus 18-án is, viszont a két tettes korábban már belekeveredtek egy bicikliplopásba, és a sértett tudott az esetről. A két fiú attól félt, hogy sértett a rendőrségre megy a hírrel, ezért mielőtt elindultak volna, egyikük elhozott otthonról egy konyhakést, és azzal a zsebükben talákoztak a sértettel. Először a lakásához indultak, viszont csak a nővérét találták otthon, aki felhívta az édesanyjukat, hogy a sértettet meg akarják verni, ezért az anya telefonon figyelmeztette a fiút, hogy ne menjen sehova. Ennek ellenére a sértett a két fiúval tartott.

A strandolás eleinte ugyanúgy indult, ahogy szokott, de az elkövetők váratlanul erőszakossá váltak, és kést rántottak, majd először a sértett torkát vágták el, majd a hátába szúrtak. A sértett holttestét a közeli stég alá rejtették, búvárok másnap találták meg a Keleti-főcsatornában. A cselekmény fényes nappal, délután 2 és 3 óra között történt.

A két elkövető a sértett édesanyjának azt állította, nem is találkoztak a gyilkosság napján a fiúval, a rendőrségen már beismerő vallomást tettek. Azzal indokolták tettüket, hogy a sértett halálosan megfenyegette őket egy lopott bicikli miatt. Már két héttel előtte eltervezték, hogyan végezzenek

vele. Miután beismerték tettüket, együttműködtek a rendőrséggel, elvezették őket a Keleti-főcsatornához, ahol történt az eset. Egyvalamiben viszont különbözött a vallomásuk: mindketten azt állították, hogy a másikuk vágta el a sértett torkát, és magukra vállalták a szúrást.

Zsolt általános iskolás volt, Attila pedig középiskolás, mindketten büntetlen előéletűek, bár Zsolt nem sokkal azelőtt töltötte be 14. életévét. Egyiküket 13 év, másikat 8 év 10 hónap, fiatakorúak börtönében letöltendő szabadságvesztésre ítélték.

A hajdúnánási esetet gyakran hasonlítják a 2008-as kaposvári gyilkossághoz, ahol két második gimnazista azzal indokolta osztálytársuk megölését, hogy „idegesítette őket”.

4. A rockzenész megtámadása

2008. december 4-én a Metallica-számokat játszó Magnetica zenekar basszusgitárosa éppen hazafelé sétált Pesterzsébeten egy találkozóról, amikor az indulás után néhány utcával arrébb egy 16 éves és egy 13 éves fiú szólította meg, a Kossuth Lajos utca és a Mártírok útja sarkán lévő buszmegállóban. Pénzt kértek tőle, de a sértett nem adott nekik, ezért kést rántottak, és halálra szúrták az 45 éves férfit. Holttestére egy autós talált rá. A 13 éves fiú vállalta magára a bűncselekmény elkövetését, ő viszont életkora miatt nem volt büntethető.

Az eset meglepően keveset szerepelt a médiában annak ellenére, hogy ő az egyik legfiatalabb beismerő vallomást tett elkövető, és az áldozat egy ismert rockzenész.

5. Egy laki idős hölgy halála

Lak egy alig hatszáz fős falu Borsod megyében. Egy hétfő reggelen holtan találták laki otthonában a 81 éves sértettet. A rendőrség négy 12-13 éves fiút gyanúsított az emberölés elkövetésével. Dulakodásra, rablásra utaló jelek nem voltak a házban, de a nyomozó hatóság már az eljárás kezdetétől emberölés miatt folytatta a nyomozást. Úgy tudták, a faluban hetek óta játszanak azzal a gyerekek, hogy bemásznak a házak kertjeibe, lekapcsolják a villanyórát, és elfutnak. A gyerekek a

kihallgatáskor ezt be is ismerték, azt azonban tagadták, hogy szóváltásba keveredtek volna a sértettel vagy bántalmazták volna.

A négy fiú életkora miatt nem volt büntethető, azonban mindegyiküket egy miskolci intézetben helyezték el. Kettő közülük értelmi fogyatékosok, sajátos nevelési igényű gyerekekkel foglalkozó iskolába jártak.

6. A buzitai emberölés

Buzita egy határ menti felvidéki falu, többségében magyarok lakják. A kassai járáshoz tartozik, Borsod megyével határos. 2009 szeptemberében itt egy 12 éves fiú és 13 éves társa rátámadtak egy férfire saját házában, és halálra verték. A fejét, nyakát, és a végtagjait ütötték egy ismeretlen tárggyal. Felsőtestén négy vágott sebet is találtak. A férfi végül agysérülései miatt vesztette életét. Az elkövetők tettüket azzal indokolták, hogy a férfi nem fizetett nővérük szexuális szolgáltatásáért.

A rendőrség őrizetbe vette a fiúkat, akik beismerő vallomást tettek. Ők sem kaphattak semmilyen büntetést - a szabály ugyanis Szlovákiában is hasonló, mint Magyarországon korábban volt: 14 év alatt nem büntethető senki. (A korhatárt egyébként 2005-ben vitték le 15 évről.)

7. Egy külföldi eset

Három 12 éves fiú megerőszakolt egy négyévest Spanyolország déli részén. Az áldozatot súlyos sérülésekkel kórházban ápolják a Huelva közelében lévő Villanueva de los Castillejos településen. A környéken lakók hívták ki a rendőrséget, mivel egy ipartelepről kihallatszott a kisfiú kiáltása. Az erőszaktevőket őrizetbe vették és a fiatalok bíróságának egyik bírója elé vitték, az azonban szabadlábra helyezte őket, mivel életkoruknál fogva még nem büntethetők. Az igazságszolgáltatás most azt vizsgálja, hogy nem kellene-e a három gyereket intézetben elhelyezni, mert már eddig is többször magukra vonták a környék figyelmét rosszaságukkal.

V. Prevenció

A fiatalok bűnelkövetésére vonatkozó legjelentősebb kérdés az, hogy milyen módszerekkel lehet eredményesen védelmezni a társadalmat, milyen hathatós eszközök állnak rendelkezésünkre a bűnözés visszaszorítása érdekében.

Az esetek többségében a fiatalok bűnelkövető magatartása betudható a fiatalkor átmenetiségének, kialakulatlanságának, értékkereső vagy - elutasító attitűdjének.⁹ A fiatalok által elkövetett bűncselekményekre adott válaszreakciót ennek megfelelően kell alakítani: a legfőbb eszköz a nevelés, hiszen a fiatalok - életkoruk sajátosságaiból következően - még formálhatóak, alakíthatóak, és jó eséllyel visszavezethetőek a társadalomba, annak hasznos tagjaivá válhatnak. A cél alapvetően a további bűncselekmények megelőzése, és ezzel kapcsolatosan a társadalom védelmezése.

Mivel a bűnelkövető fiatalok nagy része a rossz helyzetű társadalmi csoportokból származik, így ők egyidejűleg alanyai a gyermekvédelmi és az igazságszolgáltatási rendszernek. A bűnelkövetésre adható lehetséges válaszok kidolgozásakor ezért mindig figyelembe kell venni, hogy a családi háttér, az oktatási rendszer nem megfelelő működése és a deviáns magatartás között szoros összefüggés áll fenn, ezért igen komplex kérdéssről van szó.¹⁰

„A kriminológiai vizsgálatok szerint a fiatalok döntő többsége elkövet legalább egy olyan, igen enyhe súlyú cselekményt, amely nem kerül napvilágra, s az is igaz, hogy még a rendőrséggel kapcsolatba kerülő fiatalok többsége is felnőtt korára kinő ebből a bűnelkövetés szempontjából rizikós életkorból. Ez azonban csak akkor igaz, ha megfelelő módon és megfelelő mértékkel reagál az igazságszolgáltatás.”¹¹ Ez természetesen nem a büntetőjogi szankció elhagyását jelenti, hanem a szociális segítséget és a büntetőjog érvényesítését együttesen. Ezt felismerve a jogalkotók a világon mindenütt olyan válaszmechanizmusokat igyekeznek kialakítani, amelyben a reszocializációs és a tetttarányos felelősségi modell megfelelő arányban van jelen.¹²

⁹ Kerezsi Klára: A fiatalok bűnözés kezelése és megelőzésének lehetőségei; in Belügyi Szemle, 1997/10. szám, 9. o.

¹⁰ Aradi Csilla: Jövünk a jelenben - Avagy a fiatalok bűnözésének megelőzése, 5. old.
<http://blszk.sze.hu/images/Dokumentumok/diskurzus/2011/1/aradi.pdf>

¹¹ Kerezsi Klára, 1997., 12. old.

¹² Kerezsi Klára, 1997., 12. old.

1. A káros hatások ellen ható tényezők

1.1. Család:

Ahogy egy diszfunkcionálisan működő család a deviancia felé sodorhatja a fiatalt, úgy egy kiegyensúlyozott, támogató családi közeg épp ellenkezőleg, gátja lehet a bűnözői életúton való elindulásnak.

1.2. Kapcsolat (szerelmi, baráti):¹³

Ebben az esetben a fiatal kapcsolatba kerül egy olyan személlyel, akinek az értékítélete megfelel a társadalmi elvárásoknak. Ha ehhez a személyhez érzelmi szálak kötik, akkor interiorizálja az általa képviselt értékeket.

1.3. Veszélyeztető tényező megszűnése:¹⁴

A fiatal elszakadása attól a közegetől, amely veszélyeztetően hatott rá, amelynek hatására testileg és/vagy lelkileg sérült, szintén kedvezően hathat további fejlődésére. Ebbe a kategóriába sorolható például, ha a gyermek kilép az őt bántalmazó családból, és önálló életet kezd, illetve ha rendeződnek az anyagi gondok (és így helyreáll a családon belüli béke).

1.4. Örömet okozó tevékenység (sport, hobbi):¹⁵

A sport különösen fontos szerepet tölthet be azon fiatalok esetében, akik fizikai erőszaknak vannak kitéve, vagy az őket ért frusztrációkat hajlamosak erőszakos formában levezetni.

¹³ Solt Ágnes: Peremen billegő fiatalok. Veszélyeztető és kriminalizáló tényezők gyermek- és fiatalkorban. Tézisfüzet 2007. 80. old.

¹⁴ Solt Ágnes, 2007., 80. old.

¹⁵ Aradi Csilla: Jövünk a jelenben, avagy a fiatalkori bűnözés prevenciója, 6. oldal
<http://blszk.sze.hu/images/Dokumentumok/diskurzus/2011/1/aradi.pdf>

A sportolás közben megtapasztalt sikerélmények nagyon fontosak egyrészt a kitartás, az önbecsülés és a fegyelem kialakulása szempontjából, másrészt azért, mert visszatartják a fiatalt a cigarettázástól és a drogfogyasztástól, illetve olyan tevékenységektől, melyek a fizikai teljesítményt rontják. Természetesen az egyéb alkotó jellegű szabadidős tevékenységek is hozzájárulhatnak a fiatal helyes irányba tereléséhez, hisz rendszeres örömforrást jelentenek, és segítik az önbecsülés kialakítását. Önmagukban azonban ezek a szabadidős tevékenységek csak akkor jelentenek mentőövet, ha a fiatal élethivatásává válnak. Ha „csak” örömforrásként vannak jelen, megmentő erővel nem, csak megtartó szereppel bírnak.

1.5. „Tartás”:

A tartás olyan érzékenység, amelynek köszönhetően az ember képes értelmezni és alkalmazni a tágabb környezetében látott mintákat, viselkedésformákat és értékrendeket, tehát tulajdonképpen az alkalmazkodás, a beilleszkedés értéként való megjelenéséről van szó. A „tartás” olyan belső felismerés tehát, amely az erkölcsöt nem társadalmi törvénynek, hanem természettörvénynek ismeri el. A legtöbb esetben azonban - sajnálatos módon - elmaradnak ezek a „mentő tényezők”, így szükséges a beavatkozás.

1.6. Segítő szervezetek, személyek, intézmények:

Többek között ide sorolható az önkormányzat, egyházi közösségek, családsegítők, iskola, tanárok, büntetés-végrehajtási intézet személyzete, igazgatója, nevelőtisztek, pártfogók.¹⁶

2. A prevenció szintjei

A hatékony bűnmegelőzés szempontjából kiemelkedő jelentőségű momentumnak tekinthető az a felismerés, mely szerint a bűnüldöző hatóságoknak, a szakmai szervezeteknek, az állampolgároknak és az állampolgári közösségeknek mind együtt kell munkálkodniuk a prevenció érdekében. Vagyis egyetlen program önmagában nem alkalmas a prevencióra, illetve egyetlen szervezet sem tehető

¹⁶ A pártfogók kapcsán meg kell jegyezni, hogy 2015. január 1. napjától a gyermekek bűnmegelőzési célú veszélyeztetettségét is vizsgálni fogják, amelynek fennállása esetén speciális pártfogók kerülhetnek kirendelésre azon gyermekek mellé, akik még nem követtek el súlyosabb normaszegést, de annak potenciális veszélye fennáll.

kizárólagos felelőssévé a bűnmegelőzésnek. Ugyanis az oksági háttér igen összetett, így a hatékony válaszreakciónak is komplexnek kell lennie. A közös célok megfogalmazásánál tehát figyelembe kell venni, hogy az erőszak megelőzésében mindenkinek fontos szerep jut.¹⁷

A skandináv országokban létrehoztak egy háromlépcsős bűnmegelőzési modellt, amelynek lényege, hogy a megelőzést három részre tagolják. A modell a világon egyre több helyen - így hazánkban is - alkalmazott megoldás.

A program szerint tehát a prevenciónak több szintje létezik: az elsődleges megelőzés a teljes populációt célozza, lényege pedig a társadalmpolitikai eszközök alkalmazása az egyes csoportok leszakadásának megakadályozása érdekében; a másodlagos prevenció „címzettjei” a fokozottan veszélyeztetett társadalmi csoportok, célja a bűnelkövetővé válás veszélyének csökkentése; végül a harmadlagos megelőzés kifejezetten a már ténylegesen bűnelkövetővé vált személyekre irányul, és az újabb bűncselekmény megelőzését célozza. Ez a társadalmi bűnmegelőzés háromszintű európai modellje, mely - ahogyan ez az előbbiekből is kitűnik - a társadalmi folyamatokba és az egyéni, közösségi életbe történő egyidejű beavatkozást jelenti. A beavatkozás célja többért: egyrészt a bűnözést kiváltó okok hatásának csökkentésére, másrészt a társadalmi önvédelmi képesség javítására, harmadrészt a bűnözés okozta káros következmények tompítására irányul.¹⁸

2.1. Elsődleges prevenció

Az elsődleges prevenció szintjének eszközeit a különböző korrekciós módszerek adják, amelyek mérséklik az iskola, illetőleg más nevelő funkciót ellátó intézmények szegregáló hatását, továbbá terjesztik a konfliktusok feloldásának erőszakmentes technikáit a fiatalok körében. Ide sorolhatóak az iskolakerülés, a csavargás, a szökés megfékezésének eszközei is. Ezenkívül fontos a helyi kisközösségek megerősítése, ezáltal az önvédelmi és kockázatkezelési képességek fejlesztése is.¹⁹

A program első lépcsőjének középpontjában tehát a család áll. Kísérletet tesz a leszakadó társadalmi csoportok integrálására akkor, amikor a gyermek még nem vált sem elkövetővé, sem áldozattá, de a

¹⁷ Aradi Csilla, 5. old.

¹⁸ Aradi Csilla, 5. old.

¹⁹ Aradi Csilla, 5. old.

veszélyhelyzet már kialakult. Fontos, hogy a veszélyhelyzetet időben felismerjék. Ebben nagy szerepe van a környezetben élő és tevékenykedő embereknek. Ezt követően a családokat anyagi vagy nem anyagi támogatásban, illetve felvilágosításban részesítik. Az elsődleges megelőzés azonban nem korlátozódik csupán a szociális intézkedésekre.

Hazánkban 1992. október 16-án indult útjára a D.A.D.A. program, amelyet az Országos Rendőr-főkapitányság folytat és szervez általános iskolások számára.²⁰ A program neve a dohányzás, az alkohol, a drog és az AIDS szavak kezdőbetűiből alakult ki. A felvilágosításban és a megelőzésben számos intézmény részt vesz, így a rendőrség, a civil szervezetek és a gyermekekkel foglalkozó intézmények.²¹

Az elsődleges megelőzés célja tehát a bűnözés reprodukciójának fékezése a társadalmi kirekesztődés folyamataiban.

2.2. Másodlagos prevenció²²

A másodlagos megelőzésnél már különválnak a sértetti és az elkövetői pozíció, de még szoros a párhuzam a két csoport között. E körbe azok az intézményes reakciók tartoznak, amelyek a már veszélyzónában élőkre, illetve az enyhébb devianciát tanúsítókra irányulnak. A „címzettek” tehát konkrét veszélyeztetett csoportok (pl. a kábítószerfüggők; a bűnöző életmódot folytató családban vagy a nem családban nevelkedő gyermekek stb.). Nyilvánvaló, hogy a kockázat e szinten már konkrétabb, mint az elsődleges megelőzés szintjén, de az e körben alkalmazott intézkedések sem lehetnek még büntető kényszerintézkedések. Esetenként azonban kényszerítő jelleget ölthetnek (elsősorban a kiváltó okok hatásának mérséklésére irányuló beavatkozások esetében; ide sorolható például az állami gondoskodás elrendelése).

²⁰ www.dada-orfk.hu

²¹ Milovszky Tamásné: A gyermek- és fiatalkorúak bűnözése a statisztikai adatok tükrében http://gabocza.ucoz.com/_ld/0/14_A_gyermek-s_fia.pdf 11. old.

²² Aradi Csilla, 5. old.

E szinten a potenciális áldozatok meghatározása is lehetséges. A sérülékenyebb személyek - pl. idősek, gyermekek, nők, hajléktalanok, mozgáskorlátozottak stb. - védekező képessége tájékoztatással és a reális kockázatok ismertetésével fokozható.

2.3. Harmadlagos prevenció²³

A harmadlagos megelőzésre már helyesebb a rehabilitáció és a reszocializáció kifejezéseket használni, mivel ez a szint a már elkövetett bűncselekményekre való intézményes reakciót foglalja magában, így az elkövetőkre, illetőleg a sértettekre és az áldozatokra irányul. Az e szinthez tartozó eszközök, intézkedések célja az ismételt bűnelkövetés és áldozattá válás elkerülése, így ez a szint értelemszerűen összekapcsolódik a büntetőpolitikával.

A harmadlagos prevenció eszköze a pártfogó felügyelet. Magyarországon az újjászületett pártfogó felügyelői rendszer 2003-ban kezdte meg működését. Az ismétlődés veszélye csökkenthető, amennyiben a szolgálat gyakorlati tapasztalatait a bűnprevenzió más intézményei, állami és civil szervezetei is hasznosítják.

VI. Összegzés

A fiatalkorúak által is érintett bűnözés Magyarországon az elmúlt időszakban negatív alakuláson ment keresztül, mert egyrészt nőtt a bűncselekmények, illetve a bűnelkövetők száma, az első bűncselekmény elkövetésének ideje életkor szerint egyre korábbra tendálható, másrészt nőtt a fiatalkorú elkövetők körében az erőszakos cselekmények elkövetése, illetve az egyes bűncselekmények kapcsán az elkövetés módja is egyre inkább erőszakossá, brutálissá vált.

Összességében megállapítható, hogy a fiatalkorú bűnelkövetők nagy része már gyermekkorában is deviáns magatartást tanúsított, másrészt a gyermekkorú elkövetők miután fiatalkorúvá váltak, még aktívabban vettek részt a bűnözésben.

²³ Aradi Csilla, 6. old.

Nagyjából a tizennegyedik életév elérése után mondhatni ugrásszerűen megnő az elkövetések száma, a statisztikai adatokat nézve az ismertté vált bűnelkövetők körülbelül 11-13%-a kerül ki ebből a korosztályból.²⁴

"Az utóbbi körülbelül tíz évben a fiatalkorú bűnelkövetők száma 10.000-12.000 fő között mozgott, aránya az összes regisztrált bűnelkövetőhöz képest 8,9%-10% között változott. Mind a gyermekkorú, mind a fiatalkorú elkövetők száma 2012-ben lakóhely szerinti megoszlás alapján Borsod-Abaúj-Zemplén megyében volt a legmagasabb."²⁵

"Mindkét korosztály a legnagyobb arányban vagyon elleni bűncselekményeket követett el és a csoportos elkövetés volt a jellemző. A nemek szerinti megoszlás lényegében egyenletes, a fiúk aránya lényegesen nagyobb, a bűnelkövető fiúk-lányok aránya megközelítőleg 80-20%."²⁶

Életkor szerinti megoszlásban a tizenhárom évesek alkották a gyermekkorú elkövetők körülbelül 40%-át, míg a fiatalkorú bűnelkövetők között a tizenhét évesek közül került ki a legtöbb elkövető, mely körülbelül 30% volt.

A családi környezetet vizsgálva a gyermekkorú és a fiatalkorú elkövetők körülbelül háromnegyed részét a szülők közösen nevelték. A fiatalkorúak a leggyakrabban az alkohol (6%), illetve kábítószer hatása alatt (3%) követik el a bűncselekményeket. A sértettek és az elkövetők viszonyát tekintve a fiatalkorú bűnelkövetők legnagyobb arányban idegenek sérelmére követik el a bűncselekményt.²⁷

A rendőrség bűnmegelőzési tevékenységéhez hozzátartozik a család-, gyermek- és ifjúságvédelem is, hiszen „bűnmegelőzés legbiztosabb eszköze a nevelés tökéletesítése”.²⁸

²⁴ Csemáné Váradi Erika (2001): A gyermek- és fiatalkori bűnözés - tendenciák, elméletek, okok. Kriminológiai Közlemények 59. szám 55-91. old.

²⁵ Szabóiné dr. Németh Nóra Eszter: Bűnmegelőzés a fiatalkorúak körében Magyarországon, Miskolc, 2017., 9. old.

²⁶ Szabóiné dr. Németh Nóra Eszter, 9. old.

²⁷ <http://ugyeszseg.hu/repository/mkudok9816.pdf> 3-5.old.

²⁸ Perge Bertalané: Gyermek- és ifjúságvédelem rendőri feladatai, in: Bűnmegelőzési ismeretek, Társadalom-Önkormányzat Állam, A B-A-Z Megyei Rendőr-főkapitányság és a B-A-Z Megyei Bűnmegelőzési Alapítvány közös szakmai kiadványa, Miskolc, 2003., VI. fejezet., 145. old.

Az ifjúságvédelem kiterjed mind a gyermekkorúakra, mind a fiatalkorúakra. A fiatalok védelme érdekében a teljesség igénye nélkül az alábbi teendők valósíthatók meg:

- a fiatalok és szülők sokrétű felvilágosítása
- útmutatások az elkövetővé vagy sértetté válás elkerülésére
- a szenvedélybetegségek káros hatásainak megismertetése
- közterületek, szórakozóhelyek veszélyhelyzeteinek tudatosítása
- áldozatvédelem (a sértetté vált fiatalok segítése)
- együttműködés a fiatalok védelmére rendelt intézményekkel (például önkormányzat, gyámügy, ÁNTSZ, családsegítő).²⁹

Összefoglalóan azt mondhatjuk, hogy minden olyan program, amely hosszú távú, de megvalósítható célokat tűz ki a gyermekek és fiatalkorúak elé, alkalmas lehet a bűnelkövetés irányába ható tényezők ellensúlyozására.

²⁹ Perge Bertalanné, 146. old.

Felhasznált irodalom, internetes források

- Aradi Csilla: Jövőnk a jelenben - Avagy a fiatalkori bűnözés prevenciója
<http://blszk.sze.hu/images/Dokumentumok/diskurzus/2011/1/aradi.pdf>
- Belovics Ervin, Nagy Ferenc, Tóth Mihály: Büntetőjog I. Általános rész, harmadik, hatályosított kiadás, HVG-ORAC Lap-és Könyvkiadó Kft. Budapest, 2015.
- Csemáné Váradi Erika (2001): A gyermek- és fiatalkori bűnözés - tendenciák, elméletek, okok. Kriminológiai Közlemények 59. szám
- Kerecsi Klára: A fiatalkori bűnözés kezelése és megelőzésének lehetőségei; in Belügyi Szemle, 1997/10. szám
- Milovszky Tamásné: A gyermek- és fiatalkorúak bűnözése a statisztikai adatok tükrében,
http://gabocza.ucoz.com/_ld/0/14_A_gyermek-s_fia.pdf
- Ódor Éva: Kiskorúak, fiatalkorúak a büntető igazságszolgáltatásban, Tatabánya, 2016. március 11.
[http://www.jogiforum.hu/files/publikaciok/odor_eva__kiskoruak_fiatalkoruak_a_bunteto_i_gazsagszolgalattasban\[jogi_forum\].pdf](http://www.jogiforum.hu/files/publikaciok/odor_eva__kiskoruak_fiatalkoruak_a_bunteto_i_gazsagszolgalattasban[jogi_forum].pdf)
- Perge Bertalanné: Gyermek- és ifjúságvédelem rendőri feladatai, in: Bűnmegelőzési ismeretek, Társadalom-Önkormányzat Állam, A B-A-Z Megyei Rendőr-főkapitányság és a B-A-Z Megyei Bűnmegelőzési Alapítvány közös szakmai kiadványa, Miskolc, 2003.
- Pusztai Enikő: Mikor és hogyan lépünk be Európába - fiatalkorúak büntetőeljárásában; in KÄHLER FRIGYES (szerk.): Büntetőjogi tanulmányok, 1999, MTA Veszprémi Területi Bizottsága, Veszprém

- Solt Ágnes: Peremen billegő fiatalok. Veszélyeztető és kriminalizáló tényezők gyermek- és fiatalkorban. Tézisfüzet (2007.)
- Szabényiné dr. Németh Nóra Eszter: Bűnmegelőzés a fiatalkorúak körében Magyarországon, Miskolc, 2017. április 28.
[http://www.jogiforum.hu/files/publikaciok/szebenyine_nemeth_nora_eszter__bunmegelozes_a_fiatalkoruk_koreben\[jogi_forum\].pdf](http://www.jogiforum.hu/files/publikaciok/szebenyine_nemeth_nora_eszter__bunmegelozes_a_fiatalkoruk_koreben[jogi_forum].pdf)
- Tizenéves gyilkosok - a legmegrázóbb magyar esetek
<https://vs.hu/kozelet/osszes/tizeneves-gyilkosok-a-legmegrazobb-magyar-esetek-0509#!s0>
- www.dada-orfk.hu
- <http://ugyeszseg.hu/repository/mkudok9816.pdf>